

УДК 821.161.2-Шевченко.09:378.4(477.74-21)

Д. В. Заболотна,

головний бібліотекар Наукової бібліотеки
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна
тел. (0482) 34 77 89
e-mail: library@onu.edu.ua

**ШЕВЧЕНКОЗНАВЧІ СТУДІЇ В ОДЕСЬКОМУ
НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА:
ВИТОКИ ТА СУЧАСНІСТЬ**

Стаття присвячена історії вивчення життя та творчості Тараса Григоровича Шевченка науковцями Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Висвітлюються шевченкознавчі студії вчених від початку ХХ ст. до новітніх розвідок.

Ключові слова: шевченкознавство, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова.

Тарас Григорович Шевченко давно став одним із символів української культури у світі. За двохвікову історію вивчення класика української літератури та живопису про нього написано сотні томів, сотні вчених за цей час присвятили йому своє наукове життя, відкриваючи все нові сторінки біографічних та мистецьких розвідок про великого Кобзаря.

Шануючи внесок Кобзаря у світову та українську культуру зокрема, Науковою бібліотекою ОНУ імені І. І. Мечникова було реалізовано масштабний проект «У просторі Шевченкової творчості: завжди сучасний Кобзар», який відкрив унікальну різнобарвність експонованих видань. Діапазон книжкових скарбів сягає прижиттєвих видань та видань ХІХ – початку ХХ ст., це видання ХХ століття, що стали класикою шевченкознавства, а також роботи вже видатних вчених ХХІ століття, що по-новому відкривають Шевченка-митця та Шевченка-людину.

Такий визначний ювілей зумовив актуальність і нашого дослідження, адже це чудова можливість осмислення і систематизування наукових пошуків видатних шевченкознавців – вчених Одеського національного університету імені І. І. Мечникова за його майже 150-літню історію. Досі дана тема мала лише оглядовий характер в рамках розглядання загальної історії окремих мовознавчих та літературознавчих студій університетських вчених. Тому науковою новизною нашої розвідки є історичний аналіз шевченкознавчих студій вчених Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, включаючи період Новоросійського університету та Інституту народної освіти. Підсумком

нашого дослідження стало складання бібліографічного списку праць вчених університету, присвячених життю і творчості Тараса Григоровича Шевченка.

Шевченкознавчі розвідки з'являлися на сторінках одеської преси ще за життя Тараса Григоровича, але творчість Кобзаря у той час не була включена до навчальної програми університетів. В силу політичних та історичних причин, творчість Т. Г. Шевченка не потрапляла до вивчення на вищому академічному рівні. Та окремі вчені історико-філологічного факультету Новоросійського університету слідували за розвитком української культури, друкуючи на сторінках одеської періодики перші шевченкознавчі розвідки.

Перша зафіксована нами розвідка університетського вченого носила історичний характер, аналізуючи значення творчості Т. Шевченка та його безпосередні контакти з революційними та просвітницькими діячами. Так, у 1900 р. у виданні «Южно-русский альманах» була опублікована стаття знаного історика Олексія Івановича Маркевича¹ «Несколько слов о значении поэзии Т. Г. Шевченко».

Під час російської революції 1905-1907 рр. у Новоросійському університеті поживаються українознавчі дослідження. У жовтні 1905 р. члени української «Громади» в Одесі організували товариство «Просвіта», в якій активну участь приймали й деякі професори університету – В. Лазурський, В. Мочульський, Б. Ляпунов, М. Панченко, Г. Сидоренко. У грудні 1905 р. Рада професорів університету розглянула заяви студентів і ухвалила постанову про відкриття нових кафедр: з історії України, історії української літератури, української мови, права українського народу. У постанові зазначалось, що на тих кафедрах, де більше студентів-українців, лекції будуть читатися українською мовою. Але через згортання революційного руху в країні українознавчі кафедри так і не були відкриті [9].

У 1906 р. на кафедрі російської історії 28-річний приват-доцент Олександр Сергійович Грушевський² почав читати лекції з української минувшини українською мовою. Невдовзі, крім курсу історії України, він узяв на себе ще й курс нової – від Івана Котляревського до Івана Франка й Лесі Українки – української літератури, в рамках якої вперше в Новоросійському університеті почала вивчатися творчість Т. Г. Шевченка. Олександр Сергійович цікавився взаєминами Тараса Григоровича і драматурга Якова Кухаренка, віршами Кобзаря, написаними в казематі, писав про Т. Шевченка в колі Кирило-мефодіївців і петербурзьких українців, про його педагогічні ідеї. Підсумком цих студій стала книжка «Життя і творчість Т. Г. Шевченка», випущена в Києві 1911 року [6, с. 96].

На початку ХХ століття виходить ряд робіт ще одного видатного історика нашого університету Михайла Єлисейовича Слабченка³, більшість з яких була опублікована в одеській пресі: «Риси сеймового укладу на Україні: по «Кобзарю» (1918), «До історії відношень між П. О. Кулішем та Т. Г. Шевченком» (1919), «До нового видання «Кобзаря» (1919), «Впливи месіанства на Шевченка» (1919), «Шевченко й декабристи» (1919). М. Слабченко розповідав про особисті знайомства Т. Шевченка з декабристами, наводив відомості про збе-

рігання у фамільних архівах шевченківських поезій та картин. Історик вважав за необхідне заснувати в Наддніпрянській Україні наукове товариство, яке б займалося виключно студіюванням творчості Т. Шевченка, але надавав поважне значення і вже діючому Львівському товариству імені Тараса Шевченка [1, с. 32-33].

У 1920 р. радянська влада ліквідувала в Україні всі університети. На базі розформованого Новоросійського університету створюється Інститут народної освіти (ІНО), якому були передані кабінети та навчально-допоміжні установи колишнього історико-філологічного факультету [7].

Викладачами ІНО ставали і колишні професори Новоросійського університету та Одеських вищих жіночих курсів. Зокрема, одним із таких вчених став Володимир Федорович Лазурський⁴, який викладав історію зарубіжних літератур у Новоросійському університеті, а вже в ІНО, будучи викладачем кафедри всесвітньої літератури, присвячував свої розвідки компаративістичним дослідженням спадщини Т. Шевченка з європейськими класиками. Так, за часів його викладання в ІНО були написані статті «Шевченком ли написан «Назар Стодоля»?» (1921), «Шевченко і Л. Толстой» (1929).

Взагалі слід зазначити, що родина Лазурських відігравала значну роль у громадсько-культурному житті Одеси кінця XIX – початку XX ст. Дружина Володимира Федоровича – Наталя Михайлівна Лазурська, акторка Одеського драматичного театру – викладала українську мову, але в іншому навчальному закладі – в Одеському жіночому інституті. Сам Володимир Лазурський в Одесі був організатором шевченківських вечорів, відзначання шевченківських ювілеїв. Він входив до складу комісії з присудження премій І. Вучіни при історико-філологічному факультеті Новоросійського університету, яка в 1916 р. дозволила висувати на конкурс п'єси українською мовою. В Одеському інституті народної освіти В. Лазурський вів українською мовою курси з історії всесвітньої літератури та історії української культури. В 1925-1927 рр. В. Лазурський, очолюючи Українське бібліографічне товариство, провів ряд лекцій українознавчого змісту [6].

З 1920 р. починає викладати українську літературу в ІНО Андрій Васильович Музичка⁵, якому належить стаття «Уривок із розвідки «Тарас Шевченко й Роберт Бернс» (1922), опублікована на сторінках наукового видання «Ученые записки высшей школы г. Одессы» [4].

Цього ж року відзначалася 59 річниця з дня смерті Кобзаря, яка набула широкого масштабу в Одесі, про що пише у своїй статті вже сучасний історик Одеського національного університету імені І. І. Мечникова – О. Є. Музичко. Автор відзначає, що це була наймасовіша громадська акція в історії Одеси XIX – перших десятиліть XX ст. Масове свято, ініційоване більшовицькою владою та підхоплене українською інтелігенцією, розпочавшись з мітингів, читання творів Шевченка та виконання музичних композицій і партій, урочисто завершилося в оперному театрі [8].

У 1930 р. ІНО був реорганізований, на його базі створено три інститути: Інститут соціального виховання, Інститут професійної освіти та Фізико-хіміко-математичний інститут. У перших двох із них функціонували літературно-лінгвістичні факультети, де здійснювалась підготовка філологів, а отже продовжувалось вивчення творчості Кобзаря.

З відновленням Одеського державного університету у 1933 р. постала робота з поступовим поверненням усіх класичних факультетів. Так у 1937 р. відкрито філологічний факультет, при якому функціонувала кафедра української мови, а за два роки була додана й кафедра української літератури. Викладачі новоствореної кафедри одразу стали провідними діячами в літературно-громадському житті міста.

1939 р. – це рік святкування 125-річчя Т. Г. Шевченка, у зв'язку з чим на філологічному факультеті було створено ювілейний шевченківський комітет у складі 16 чоловік, який очолив проректор з навчальної роботи професор М. П. Савчук⁶. Комітет для кращого ознайомлення з новими матеріалами про життя і творчість Т. Г. Шевченка надіслав у наукове відрядження студентів історичного факультету Я. С. Пархоменка, Л. П. Носенка та І. Л. Болясного. Студенти у Києві відвідали голову ювілейного шевченківського комітету О. С. Корнійчука, побували в шевченківських музеях, відвідали місце поховання у Каневі та рідну Шевченку Кирилівку, у якій знайшли правнучку Тараса Григоровича – Олександру Тимофіївну Шевченко, яка згодом стала студенткою філологічного факультету Одеського державного університету. За матеріалами відрядження в Одесі проводились лекції та виступи, консультації та рекомендації щодо проведення шевченківських днів [5].

Та святкування ювілею почалося ще у 1938 р., коли 13 грудня одеський обласний радіокомітет в рамках святкування 125-річчя Т. Г. Шевченка організував радіопередачу з актового залу університету «За що ми любимо Тараса Григоровича Шевченка?» Радіопередача розпочалась зі змістовної доповіді декана філологічного факультету професора Р. М. Волкова. Вперше виступила тоді і сама правнучка Тараса Григоровича – Олександра. Радіопередача супроводжувалась виконанням пісень на шевченківські тексти хоромою капелю університету [2, с. 295].

Викладачі, аспіранти та студенти приймали активну участь у шевченківських вечорах, де зачитувались доповіді. На філологічному факультеті діяв спеціальний шевченківський гурток, де свої лекції читав Р. М. Волков, аспіранти Б. Р. Хуторецька та А. В. Недзвідський⁷. Університетські шевченкознавці не стояли осторонь й загальноміських заходів: Мефодій Гурович Устенко та Роман Михайлович Волков читали відкриті літературні лекції шевченківського спрямування.

За такої підтримки й організації, а також за матеріалами доповідей на світ з'являється збірка «Великий поет-революціонер» (1939), авторами якої виступили як вчені філологи, так й інші зацікавлені творчістю Кобзаря: А. В. Не-

дзвідський «Непримиренна сатира», Р. М. Волков «Шевченко – Курочкін – Беранже», П. О. Потапов «Іншомовні слова в Шевченкових творах», Б. В. Варнеке «Майстерність реаліста-маляра», М. П. Савчук «Всенародна шана Кобзарю». У виданні містилася ще й стаття Олександри Шевченко – правнучки Тараса Григоровича – «Мій великий прадід».

Міститься у виданні і звіт бібліографа Наукової бібліотеки А. Мілової щодо великої тематичної шевченківської виставки, яка складалася з-понад 400 книжок, розташованих на 24 вітринах та виставкових стендах [2, с. 293].

У 1940 р. Одеська філія Спілки письменників України видала альманах «Шевченкові», в якому були вміщені роботи викладачів і студентів Одеського державного університету, одеських письменників та композиторів. Зокрема, це статті Р. М. Волкова «Шевченко й російська література» та аспіранта А. В. Недзвідського «Одеса в творчості та листуванні Шевченка». Додатком до збірника виступають матеріали з історії шевченківських свят на Одещині – це перелік найбільш яскравих видань, вистав, лекцій, конкурсів, що проходили за останні роки і були присвячені 125-річчю Кобзаря.

У червні 1941 р. в Одеському державному університеті відбувся захист першої дисертації з історії української літератури у нашому університеті, яка була присвячена творчості Тараса Григоровича – це праця Андрія Володимировича Недзвідського «Шевченко і російська революційна демократія 50-60-х років XIX сторіччя». Керівником аспірантури на той час був Роман Михайлович Волков, а консультантом роботи виступив професор В. Є. Євгенєв-Максимов⁸. Андрій Володимирович у дисертації проаналізував зв'язки Шевченка з російськими революційними демократами, які були представниками гурту журналу «Современник» – М. Г. Чернишевський, М. О. Добролюбов, М. О. Некрасов, М. Михайлов, брати Курочкіни, З. Сераковський, І. Панаєв, О. Плещеев. Автор розглянув творчість Т. Шевченка крізь призму цих російських критиків, перекладачів, видавців, починаючи із повернення Шевченка із заслання і до вивчення вже творчої спадщини Шевченка після його смерті.

Вже у післявоєнні роки у 1946 р. була захищена друга кандидатська дисертація з шевченкознавства – Віталія Зіновійовича Несторенка «Балада Шевченка: еволюція жанру, генеза, поетика». Автор докладно надав характеристику етапам розвитку жанру балади в цілому, починаючи від класиків баладного жанру – російських та польських романтиків XIX ст. (В. Жуковський, О. Пушкін, А. Міцкевич), а також подав передісторію цього жанру в українській літературі. Головна ж частина роботи, звісно, присвячена поетиці та зв'язкам балади Т. Шевченка з українським фольклором та загальним літературним тенденціям мистецького середовища XIX ст.

Починаючи з 50-х рр. вивчення творчості Шевченка стає провідною ланкою наукового життя кафедри української літератури. У 1950 р. Андрій Недзвідський виступив на сторінках «Літературної газети», висловивши пропозицію проведення в Києві щорічних республіканських наукових конференцій. Вона

була підтримана шевченкознавцями України, і такі конференції стали щорічними. З республіканських вони стали всесоюзними. Перша наукова шевченківська конференція відбулася у Києві 21-23 квітня 1952 р., єдиним доповідачем від Одеського державного університету виступив Андрій Володимирович Недзвідський – «Шевченко і Марко Вовчок». Збірка доповідей вийшла у 1954 р. і була суміщена з матеріалами Другої конференції. Слід зазначити, що А. В. Недзвідський був доповідачем та учасником близько десятка шевченківських конференцій [3].

Вагомим внеском шевченкознавців 1960-х років стала книга видавництва Київського університету «Тарас Григорович Шевченко: біографія» – систематизована біографія Кобзаря, укладена викладачами кафедри української літератури. Видання виявилось таким вдалим, що розійшлося 15 тис. накладом. І у 1963 р. вже напередодні святкування 150-річчя з дня народження поета виходить друге видання цієї колективної монографії. Звісно, з погляду сучасного шевченкознавства, біографія характеризується певною ідеологічністю часу, якому характерні позиціонування Т. Шевченка як революційно-демократичного поета, але списувати її з полиць літературознавства не варто, адже багаторічна праця колективу кафедри у будь-якому разі заслуговує на гідну увагу.

Робота над виданням здійснювалась за ініціативою і під керівництвом передчасно померлого доцента Віталія Зіновійовича Несторенка, відповідальним редактором виступив Григорій Андрійович В'язовський. Першу главу написав доцент Костянтин Юхимович Данилко «Дитячі та юнацькі роки Т. Г. Шевченка», другу «Т. Г. Шевченко в Петербурзі до першої поїздки на Україну (1831-1843)» – доцент Михайло Олексійович Левченко, третю «Т. Г. Шевченко на Україні і в Петербурзі» – доценти Віталій Зіновійович Несторенко, Михайло Олексійович Левченко, Іван Михайлович Дузь, четверту «Т. Г. Шевченко на зашланні» – доцент Григорій Андрійович В'язовський, п'яту «Останні роки життя Т. Г. Шевченка» – доцент Андрій Володимирович Недзвідський.

До 100-ї річниці з дня смерті Т. Г. Шевченка у 1962 р. 14-й випуск «Праця Одеського державного університету імені І. І. Мечникова. Серія філологічних наук» було повністю присвячено Тарасові Григоровичу Шевченку. В працях було висвітлено ряд важливих питань, пов'язаних з вивченням творчості великого Кобзаря: питання про місце спадщини Тараса Григоровича Шевченка в житті українського народу та світовій літературі, про продовження шевченківських традицій в українській літературі, про оцінку його творчості слов'янською та німецькою пресою, про мовне багатство його творів. Це статті Г. А. В'язовського, М. О. Левченка, А. В. Недзвідського, І. Є. Сасенка, К. Ю. Данилка, Г. О. Устенка, І. Я. Зайця, М. В. Павлюка.

У цей же період ведеться і дослідження Шевченкової спадщини з погляду мовознавців. В першу чергу це розвідки доцента кафедри української мови Артема Амвросійовича Москаленка, який цікавився правописними нормами мови Тараса Шевченка. В межах дослідження історії української мови та дія-

лектології вивчення творчості Шевченка торкався і багаторічний завідувач кафедри української мови – Степан Пилипович Бевзенко – та багато інших вчених кафедри.

Не стояла осторонь шевченківської творчості і Наукова бібліотека. На загальній хвилі видань до шевченкового ювілею у 1964 р. було видано бібліографічний покажчик «Т. Г. Шевченко на сторінках одеської періодичної преси», укладачем якого стала головний бібліограф Є. М. Зенькова, а редактором доцент І. М. Дузь. Покажчик охоплює матеріали з 1869 р. (першої розвідки в одеській пресі, присвяченій Т. Г. Шевченку) до 1964 р. Укладачі *de visu* переглянули журнали, збірники, видані в Одесі: «Южные записки», «Южно-русский альманах», «Записки Новороссийского университета», «Праці Одеського державного університету», «Літературна Одеса»; та місцеві газети – «Одесский вестник», «Новороссийский телеграф», «Правда», «Известия», «Одесский листок», «Одесские новости», «Знамя коммунизма», «Чорноморська комуна». Результатом відбору став покажчик на 464 позиції.

У цьому ж році у київському видавництві «Радянська школа» вийшла збірка «Вивчення творчості Т. Г. Шевченка в школі», упорядниками якої виступили А. В. Недзвідський та П. Т. Маркушевський. Збірник підготовлений силами наукового семінару педагогів-філологів, що працював при Одеському Будинку вчених під керівництвом Андрія Володимировича Недзвідського. Ними були зібрані різнопланові статті з методики вивчення та викладання творчості Шевченка в школі. Нарівні з доцентами кафедри української літератури тут були опубліковані і статті вчителів середніх шкіл, які ділилися власними напрацюваннями цієї тематики. Зокрема, у збірнику була опублікована і стаття вчителя Одеської середньої школи № 121 Євгена Миколайовича Прісовського, у майбутньому професора, завідувача кафедри української літератури Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (1988-2003), званого шевченкознавця вже 1980-90-х років.

9-10 травня 1966 року в Одесі відбулася XV наукова шевченківська конференція, скликана Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР та Одеським державним університетом ім. І. І. Мечникова. Конференцію відкрив ректор ОДУ – заслужений діяч науки УРСР професор О. Юрженко. Поряд із доповідями знаних столичних шевченкознавців (Є. Кирилюка, Є. Шабліовського, П. Жура) стояли і доповіді наших викладачів з різних аспектів вивчення Шевченкової творчості. Це розвідки П. Ю. Данилка, А. А. Москаленка, С. П. Бевзенка, А. В. Недзвідського, Є. Савельєвої (редактора Наукової бібліотеки ОДУ). За результатами конференції провідним учасникам були вручені ювілейні медалі до 100-річчя Одеського університету [5, с. 3-4]. Збірник праць матеріалів конференції побачив світ у 1968 р.

На хвилі популяризації творчості Т. Шевченка на такому загальнодержавному рівні, вивчення різних аспектів творчості Тараса Григоровича ведеться науковцями різних кафедр та факультетів Одеського державного університету

імені І. І. Мечникова. Зокрема, розвідки з шевченкознавства належать русистам Петру Йосиповичу Потапову⁹ та Миколі Васильовичу Павлюку¹⁰, історику Анатолію Діомидовичу Бачинському¹¹ та багатьом іншим науковцям.

Малоформатна книга «За землю радянську Кобзар воював» Петра Трохимовича Маркушевського побачила світ у 1969 р. Автор видання – доцент кафедри української літератури, учасник Великої Вітчизняної війни, пройшов шлях від Волги до Дунаю, нагороджений бойовими медалями та орденом Олександра Невського. Саме цим була зумовлена цікава тема розвідки – доля Шевченкового слова під час Великої Вітчизняної війни. Це унікальне зібрання спогадів та фактів щодо того, яке велике значення відіграла постать Шевченка та його твори для українського народу у скрутний воєнний час: це розвідки про воєнні видання творів «Кобзаря», про долю Чернечої гори в Каневі, про листівки та статті в газетах. Підкреслює значимість роботи передмова знаного українського поета та критика Андрія Самійловича Малишка, у якій він зазначає: «Його мудре, воістину народне слово виписували бійці на броньових танкових щитах, на крилах літаків, на жерлах гармат... Безсмертний «Кобзар» переходив із роти в роту, був найкращим подарунком тим, що відзначилися в бою. Слово Тараса було порадицею і другом, світлою розрадою в журбі й грізним кличем, сповненим гніву й мужності... На Шевченкові слова солдати й партизани творили власні мелодії-пісні, а в листах додому згадували ім'я поета...» [Див. Дод.: 47, с. 7]. Слід сказати, що майже всі викладачі кафедри 60-70-х років – це фронтовики: Г. А. В'язовський, К. Ю. Данилко, П. Ю. Данилко, М. І. Доброгорський, І. М. Дузь, А. А. Жаборюк, І. Я. Заєць, М. О. Левченко, І. Є. Сасенко, В. В. Шапоренко, – тому обрана тематика вивчення долі слова Кобзаря у воєнні роки була і залишається актуальною.

У 80-х роках, безперечно, гідні уваги дослідження Анатолія Андрійовича Жаборюка «Мистецтво живопису і графіки на Україні в першій половині і середині XIX століття» (1983) та статті й монографія вже новітнього часу «Малярська творчість Тараса Шевченка» (2000). Автор наголошує, що творчий метод Шевченка сформувався завдяки естетичному освоєнню основних напрямків мистецтва тих часів – романтизму, реалізму, класицизму. Джерелами формування творчого методу Шевченка стала творчість учителя – Карла Брюлова, романтичні ідеї українського та російського мистецтва XIX ст. та реальне життя народу.

З кінця вісімдесятих років кафедра української літератури, очолювана Є. М. Прісовським, працювала над новою комплексною темою – «Творчість Т. Г. Шевченка і загальнолюдські ідеали». У квітні 1989 р. в Одеському університеті проведено обласну міжвузівську науково-теоретичну конференцію, присвячену 175-річчю з дня народження Т. Шевченка «Т. Г. Шевченко і загальнолюдські ідеали». Організаторами та ініціаторами конференції виступили Євген Миколайович Прісовський та Іван Михайлович Дузь.

У 1994 р. світ побачила книжка літературознавчих нарисів Івана Михайловича Дузя «Шевченко і Одеса», в якій вчений розповів про зв'язки Т. Г. Шевченка з друзями і знайомими, що проживали в Одесі, про поширення його творчості у нашому причорноморському місті та відзначення його ювілеїв. Дається мистецька та наукова характеристика шевченкіани одеських вчених, письменників, художників, композиторів, театральних діячів.

Неодноразово передруковувалась стаття Василя Васильовича Фашенка «Чия правда, чия кривда? Тарас Шевченко і Микола Хвильовий», в якій автор дослідив глибоке естетичне значення шевченківських мотивів та образів у творчості Миколи Хвильового. Компаративістичне порівняння художніх образів Шевченка та Хвильового призвело до висновку про єдність етичної формули національної історії та літератури цих двох видатних письменників.

В наш час наукове вивчення спадщини Т. Шевченка продовжує нове покоління вчених. Серед новітніх студій – перша докторська дисертація шевченківської тематики у нашому університеті Тетяни Северинівни Мейзерської «Проблеми індивідуальної міфології: Т. Шевченко – Леся Українка» (1997) та дві її монографії «Слово Шевченка : міф, метафора, історія» (1996) та «Проблеми індивідуальної міфології : міфотворчість Шевченка» (1997).

Підсумовуючи наукову діяльність кафедри, у 2004 р. виходить збірка «З його духа печаттю...: шевченкознавчі студії», відповідальним редактором якої виступив Є. М. Прісовський. У збірці вчені кафедри української літератури висвітлили проблеми внутрішньої свободи, діалектичної єдності національно-патріотичного й загальнолюдського начал, морально-етичної наповненості творчості Т. Шевченка, зв'язки його творчості з європейськими літературами.

Творчість Т. Шевченка розглядає вже з погляду новітнього часу та методологій і Євген Миколайович Прісовський у багатьох своїх статтях, основні з яких були зібрані у збірці «Дороговказ на віки» (Одеса, 2006), де класичну спадщину української літератури, у тому числі і Шевченка, автор розглядає як етичний, естетичний та громадянський взірць для виховання літератури ХХ ст.

І в ХХІ столітті вчені-шевченкознавці продовжують відкривати нові сторінки Шевченкової творчості для сучасників. Сьогодні шевченкознавчі дослідження на кафедрі української літератури очолює завідувача кафедри Оксана Григорівна Шупта-В'язовська, колом наукових зацікавлень якої є хронотопічність художнього мислення Т. Г. Шевченка. Шевченкознавчі студії належать також О. Є. Ткачук, Т. Л. Стояновій, Л. Б. Мостовій, В. Г. Полтавчуку та багатьом іншим викладачам не лише кафедри української літератури, а й викладачам інших факультетів та кафедр університету.

Отже, наукові здобутки університетських шевченкознавців набули широкого визнання громадськості та офіційних установ. Так, професор, доктор філологічних наук Василь Васильович Фашенко відзначений Державною премією імені Тараса Шевченка. В «Шевченківський словник» занесені прізвища багатьох одеських вчених – Г. А. В'язовського, І. М. Дузя, М. О. Левченка, П. Т. Маркушевського, А. В. Недзвідського.

Вперше зібравши воєдино шевченкознавчі розвідки викладачів університету, було укладено покажчик на основі перегляду університетських періодичних видань (журналів, збірників, матеріалів конференцій) та бібліографічних покажчиків робіт самих вчених, згаданих у статті як основних представників університетського шевченкознавства. До уваги свідомо не були взяті розвідки у газетах, адже серія покажчиків «Т. Г. Шевченко в одеській пресі» (п'ять випусків 1996, 1999, 2003, 2005, 2007 р., видані Одеською національною науковою бібліотекою ім. М. Горького) докладно проілюструвала одеську шевченкіану за період з 1844 по 2007 р., яка перш за все пов'язана із викладачами нашого університету. Отже, уміщений у додатку покажчик, розпочинається переліком основних колективних праць та збірників, випущених Одеським національним (державним) університетом імені І. І. Мечникова, далі ж за тематичним принципом (мовознавчі, літературознавчі, мистецтвознавчі, історичні) згруповані розвідки викладачів у інших наукових виданнях, як регіональних, так і загальнодержавних.

Таким чином, ми маємо надію, що шевченкознавчий покажчик праць вчених Одеського національного університету імені І. І. Мечникова може послугувати як науковцям та студентам, так і широкому колу читачів, яких зацікавить тема нашого дослідження для подальших інтелектуальних пошуків. Адже творчість Тараса Григоровича Шевченка – це неосяжний простір людської думки і ідеалів, осяяних вічністю таланта Кобзаря.

Примітки

¹ Маркевич Олексій Іванович (1847-1903) – історик. Екстраординарний (1889), ординарний (1893) професор Новоросійського університету. Автор понад 400 праць з російської історії 15-18 ст., історії Півдня України 18-19 ст., зокрема історії Новоросійського університету, історії слов'янства, загальної історії, історіографії, джерелознавства, історії літератури.

² Грушевський Олександр Сергійович (1877-1942) – дослідник історії України, літературознавець, етнограф, журналіст. Від 1900 – викладач історії в Одеському університеті, приват-доцент. З 1906 р. почав викладати українською мовою, за що був звільнений.

³ Слабченко Михайло Єлисейович (1882-1959) – історик, академік ВУАН. Приват-доцент Новоросійського університету (1920), декан факультету професійної освіти ІНО (з 1924 р.). Автор більше 250 наукових праць.

⁴ Лазурський Володимир Федорович (1869-1947) – літературознавець, фахівець у галузі західноєвропейської літератури. Професор, останній проректор Новоросійського університету (1917-1920). Голова Одеського бібліографічного товариства. Професор ІНО (1920-1930), викладав курс всесвітньої літератури. Завдяки зусиллям В. Лазурського до складу університету був включений Історико-археологічний музей, відроджено Одеське товариство історії і старожитностей, врятовано багато книг.

⁵ Музичка Андрій Васильович (1886-1966) – філолог. У 1925 р. йому присвоєно звання професора. У 1930-х р. був репресований і вивезений з України. З цих пір викладає російську літературу та літературу народів СРСР в Уфі. У 1937 р. він повернувся з Уфи, працював в фондах Наукової бібліотеки над вивченням творчості Т. Г. Шевченка.

⁶ Савчук Микола Панасович (1899-1976) – зоолог, ембріолог, паразитолог, член-кореспондент АН України, міністр освіти УРСР. Ректор Одеського державного університету (1939-1949).

⁷ Недзвідський Андрій Володимирович (1908-1984) – літературознавець, професор, один з головних вчених-шевченкознавців ОДУ. Завідувач кафедри української літератури (1944-1947, 1965-1970).

⁸ Євгенєв-Максимов Владислав Євгенович (1883-1955) – літературознавець. Професор Ленінградського університету. Основні праці присвячені вивченню творчості М. Некрасова, а також історії російської журналістики.

⁹ Потапов Петро Йосипович (1882-1945) – історик російської мови, літератури і театру. Перший завідувач кафедри російської мови Одеського державного університету.

¹⁰ Павлюк Микола Васильович (1920-1978) – філолог, русист. Директор Наукової бібліотеки ОДУ (1951-1960), згодом завідувач кафедри російської мови ОДУ (1971-1978).

¹¹ Бачинський Анатолій Діомидович (1933-1995) – доцент, професор кафедри історії УРСР, з 1991 р. – кафедри історії України.

Список використаної літератури

1. Академік Михайло Єлисейович Слабченко : наукова спадщина і життєвий шлях : збірник статей / ред. кол.: А. Д. Бачинський, В. П. Ващенко, А. С. Гриськов [та ін.]. – Одеса, 1995. – 124 с.
2. Великий поет-революціонер : науково-літературний збірник Одеського державного університету, присвячений 125-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка, 1814-1939 / ред. кол.: М. О. Савчук, Р. М. Волков, А. В. Недзвідський [та ін.]. – Одеса, 1939. – 299 с.
3. Данилко П. Ю. Шевченкознавство в Одесі / П. Ю. Данилко // Південь України – Одеса : Четвертий міжнародний конгрес україністів (м. Одеса, 26-29 серпня 1999 р.) : доп. і повідомлення. – Одеса, 1999. – С. 243-249.
4. Дузь І. Три кола свавілля : А. В. Музичка / І. Дузь // Одеський університет. – 1994. – 22 червня (№ 11/12). – С. 3.
5. Збірник праць XV наукової шевченківської конференції (9-10 березня 1966) / АН УРСР, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. – Київ : Наукова думка, 1968. – 406 с.
6. Зленко Г. Лицарі досвітніх вогнів : тридцять три портрети діячів Одеської «Просвіти» 1905-1909 років / Г. Зленко. – Одеса : Астропринт, 2005. – 250 с.
7. Левченко В. В. Історія Одеського інституту народної освіти (1920-1930 рр.) : позитивний досвід невдалого експерименту / В. В. Левченко. – Одеса, 2010. – 427 с.
8. Музичко О. Є. Шевченківське свято в Одесі 1920 року: переможний акорд української революції / О. Є. Музичко // Юго-Запад. Одессика. – 2012. – Вып. 13. – С. 185-208.
9. Нагірняк О. Українознавчі дослідження у Новоросійському університеті наприкінці XIX – на початку XX ст. / О. Нагірняк // Пам'ять століть. – 2004. – № 6. – С. 62-85.

Надійшла 01.06.2014 р.

Додаток
Історія шевченкознавчих студій в Одеському національному
університеті імені І. І. Мечникова

Шевченкознавчі збірки

1. Великий поет-революціонер : науково-літературний збірник Одеського державного університету, присвячений 125-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка, 1814-1939 / ред. кол.: М. О. Савчук, Р. М. Волков, А. В. Недзвідський [та ін.]. – Одеса, 1939. – 299 с.

Зі змісту:

Савчук М. О. Всенародна шана Великому Кобзарю. – С. 9-14.

Лісничий П. О. Історія одного викупу. – С. 87-97.

Волков Р. М. Шевченко – Курочкін – Беранже. – С. 115-126.

Недзвідський А. В. Непримиренна сатира. – С. 141-157.

Потапов П. О. Іншомовні слова в шевченкових творах. – С. 199-212.

Варнеке Б. В. Майстерність реаліста-маляра. – С. 261-269.

Мілова А. Шевченківська виставка. – С. 291-293.

2. Шевченкові : альманах / ред. кол.: Ю. Р. Бершадський, М. М. Вілінський, Р. М. Волков [та ін.]. – Одеса, 1940. – 231 с.

Зі змісту:

Волков Р. Шевченко і російська література. – С. 65-95.

Недзвідський А. В. Одеса в творчості та листуванні Шевченка. – С. 131-148.

3. Тарас Григорович Шевченко : біографія / Г. А. В'язовський, К. Ю. Данилко, І. М. Дузь [та ін.] ; ред. Г. А. В'язовський. – Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1960. – 373 с.

Зі змісту:

Данилко К. Ю. Дитячі та юнацькі роки Т. Г. Шевченка : 1814-1831 – С. 7-52.

Левченко М. О. Т. Г. Шевченко у Петербурзі до першої поїздки на Україну : 1831-1843. – С. 52-91.

Левченко М. О., Несторенко В. З. Т. Г. Шевченко на Україні і в Петербурзі : 1843-1847. – С. 92-165.

Недзвідський А. В. Останні роки життя Т. Г. Шевченка (1857-1861). – С. 267-372.

4. Праці ОДУ ім. І. І. Мечникова. Серія філол. наук / ред. кол.: Г. А. В'язовський, І. М. Дузь, В. В. Фащенко ; ОДУ ім. І. І. Мечникова. – 1962. – Т. 152, вип. 14 : Т. Г. Шевченко. – 154 с.

Зі змісту:

В'язовський Г. А. Великий народний Кобзар Тарас Шевченко. – С. 5-12.

Левченко М. О. В боротьбі за Шевченка. – С. 13-25.

Недзвідський А. В. «Інститутка» Марка Вовчка і шевченківські традиції української літератури. – С. 26-33.

Саєнко І. Є. До з'ясування ролі біблійних мотивів і образів у творчості Т. Г. Шевченка. – С. 34-39.

Данилко К. Ю., Субота І. В. Словацька преса про Т. Г. Шевченка (в роки 1866-1914). – С. 62-70.

Устенко Г. О. Етель Ліліан Войнич – біограф Т. Г. Шевченка і перекладач його творів на англійську мову. – С. 80-91.

Павлюк М. В. Із спостережень над мовою ранніх поезій Т. Г. Шевченка. – С. 131-137.

Заєць І. Я. Художнє слово Т. Г. Шевченка на службі народної освіти і виховання. – С. 145-154.

5. **Тарас Григорович Шевченко : біографія / Г. А. В'язовський, К. Ю. Данилко, І. М. Дузь [та ін.] ; ред. Г. А. В'язовський – 2-е вид. – Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1963. – 375 с.**

6. **Вивчення творчості Т. Г. Шевченка в школі : зб. ст. / упоряд.: А. В. Недзвідський, П. Т. Маркушевський. – Київ : Рад. шк., 1964. – 268 с.**

Зі змісту:

Недзвідський А. В. Світова слава українського поета : [Т. Г. Шевченка]. – С. 5-17.

Маркушевський П. Т. Шевченко в оцінці більшовицької критики, діячів партії та уряду. – С. 18-40.

Маркушевський П. Т. Біографія та рання творчість Т. Г. Шевченка. – С. 130-154.

Маркушевський П. Т. Твори Т. Г. Шевченка на історичні теми. – С. 155-176.

Дроздовський В. П. Поезія періоду після повернення із заслання. – С. 194-204.

Прісовський Є. М. Письмові роботи за творами Шевченка. – С. 219-232.

Павлюк М. В. Канів. – С. 264-265.

7. **Кобзареві – Одеса / ред. кол.: В. П. Гетьман, І. М. Дузь, М. О. Левченко, А. В. Недзвідський [та ін.]. – Одеса : Маяк, 1964. – 210 с.**

Зі змісту:

В'язовський Г. А. Живий кобзар. – С. 3-14.

Недзвідський А. В. В одному вагоні всеросійської революційної демократії : [Т. Г. Шевченко в Петербурзі]. – С. 104-126.

Дузь І. М. Одеська дожовтнева преса про Т. Г. Шевченка. – С. 146-157.

Левченко М. О. Вербичка : [про Т. Г. Шевченка]. – С. 100-103.

Левченко М. О. Шевченко і український роман. – С. 127-145.

Маркушевський П. Т. Шевченко на передовій. – С. 173-139.

8. Т. Г. Шевченко і загальнолюдські ідеали : тези доп. та повідомл. обл. міжвуз. наук.-теорет. конф., присвяч. 175-річчю від дня народж. Т. Г. Шевченка (19-21 квіт. 1989 р., м. Одеса) / ред. П. Т. Маркушевський ; редкол.: Т. С. Мейзерська, В. Г. Полтавчук, Є. М. Прісовський [та ін.]. – Одеса, 1989. – Ч. 1-3.

Зі змісту:

Прісовський Є. М. З його духа печаттю... : Шевченко й національна, громадянська, людська самосвідомість народу та особистості. – Ч. 1. – С. 3-5.

Амбокадзе Л. С. Собирабельний образ в сатире Т. Шевченко и М. Салтыкова-Щедрина. – С. 7-10.

Шупта-В'язовська О. Г. Час і простір в поемі Т. Г. Шевченка "Сон". – Ч. 1. – С. 33-34.

Ісаєнко Л. М., Козинський Л. В. Функція заголовка у віршах Т. Шевченка періоду «трьох літ». – Ч. 1. – С. 62-64.

Ковальчук Л. А. Значення творчості Т. Шевченка для розвитку письменницької публіцистики. – Ч. 1. – С. 69-71.

Маркушевський П. Т. Одеський дослідник Т. Шевченка : [проф. А. В. Недзвідський]. – Ч. 1. – С. 87-89.

Мейзерська Т. С. До проблеми вивчення поеми Т. Шевченка "Марія". – Ч. 1. – С. 92-94.

Мостова Л. Б. Символи боротьби в творчості Т. Г. Шевченка. – Ч. 1. – С. 94-96.

Паньков А. І. Про умовність у поемі Шевченка "Сон". – Ч. 1. – С. 100-101.

Пашковська Н. Ф. Місце Т. Г. Шевченка в творчій спадщині М. Богдановича. – Ч. 1. – С. 104-106.

Пащенко М. В. Витоки і організація ліричного циклу Т. Шевченка («Доля», «Муза», «Слава»). – Ч. 1. – С. 106-108.

Полтавчук В. Г. Українська романічна Шевченкіана. – Ч. 1. – С. 112-114.

Раковська Н. М. Т. Шевченко і російська критика кінця XIX – початку XX ст. – Ч. 1. – С. 116-118.

Саєнко В. П. Тарас Шевченко і скандинавські літератури. – Ч. 1. – С. 121-125.

Сподарець В. І. Шевченкове у Василя Симоненка. – Ч. 1. – С. 126-128.

Бевзенко С. П. Шевченківська лексикографія. – Ч. 2. – С. 6-7.

Бондар О. І. Засоби організації часової структури у драмі Т. Шевченка «Назар Стодоля». – Ч. 2. – С. 7-9.

Карпенко Ю. О. Символічна функція власних назв у поезіях Т. Шевченка. – Ч. 2. – С. 18-20.

Стоянова Т. Л. Система засобів вираження категорії кількості Т. Шевченка «Назар Стодоля». – Ч. 2. – С. 58-60.

- Гуліна Т. О. Порівняння в поезії Т. Шевченка. – Ч. 2. – С. 62-63.
- Фащенко М. М. Т. Шевченко і становлення норм української орфографії. – Ч. 2. – С. 63-65.
- Хащенко Л. І. Художня функція демінутивних утворень у «Кобзарі» Т. Шевченка. – Ч. 2. – С. 65-67.
- Хрустик Н. М. Оксиморон як засіб відображення протиріч: [«Кобзар» Т. Г. Шевченка]. – Ч. 2. – С. 67-69.
- Яковець С. Г. Російські власні назви у творах Т. Шевченка. – Ч. 2. – С. 74-75.
- Рудницька Г. І. Творчість Т. Шевченка в курсі дитячої літератури. – Ч. 2. – С. 84-86.
- Маркушевський П. Т. Шевченківський репертуар Йосипа Маяка. – Ч. 3. – С. 11-14. – Підпис : Закриничний П. Т.
- Маркушевський П. Т. Шевченкові “Гайдамаки” на Одеській сцені. – Ч. 3. – С. 28-31.
- Бачинський А. Д. Використання творів Т. Шевченка в революційній пропаганді 70-80-х років XIX ст. – Ч. 3. – С. 54-56.
- Савельєва Є. В. З історії дореволюційної Шевченкіани: рідкі видання творів Т. Г. Шевченка у фондах НБ ОНУ. – Ч. 3. – С. 90-93.
- Гребцова І. С., Попова Т. М. Т. Шевченко на сторінках преси України в роки першої революційної ситуації. – Ч. 3.
- Дьомін О. Б. Т. Шевченко і болгарське національне відродження. – Ч. 3.

9. «З його духа печаттю»: шевченкознавчі студії / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, філол. ф-т ; відп. ред. Є. М. Прісовський. – Одеса : Астропринт, 2004. – 150 с.

Зі змісту:

- Прісовський Є. М. Т. Г. Шевченко й національна, громадянська, людська самосвідомість народу та особистості. – С. 4-22.
- Ісаєнко Л. М. Сучасне прочитання морально-етичної проблематики у творчості Тараса Шевченка. – С. 23-32.
- Мостова Л. Б. Християнські традиції в творчості Т. Шевченка. – С. 32-44.
- Ткачук О. Є. Колізії відчуженості в житті і творчості. – С. 44-53.
- Подмазко А. Психологізм повістей Т. Шевченка. – С. 53-70.
- Стоянова Т. Л. Маскарад добра і зла в містерії Т. Г. Шевченка “Великий льох”. – С. 79-101.
- Малютіна Н. П. Принципи архітекτονіки як спосіб організації драматичної дії в драмі Т. Г. Шевченка «Назар Стодоля». – С. 111-117.
- Шупта-В'язовська О. Г. Жанрове мислення Тараса Шевченка : аспект художнього часопростору. – С. 118-126.

Пономаренко І., Саєнко В. Образ розп'яття в творчості Тараса Шевченка. – С. 126-138.

Саєнко В. П. Рецепція й інтерпретація долі та творчості Тараса Шевченка в Скандинавії. – С. 139-150.

Галузеві публікації вчених університету у дослідженні творчої спадщини Т. Г. Шевченка

1. Мовознавчі дослідження

10. Бевзенко С. П. Додатки до «Словника мови Шевченка» / С. П. Бевзенко // Зб. пр. П'ятнадцятої наук. шевченк. конф. – Київ, 1968. – С. 173-179.
11. Зубов М. І. Назва Україна і Т. Г. Шевченко: із історії розвитку етнічної самосвідомості українців / М. І. Зубов // Духовне відродження слов'ян у контексті європейської та світової культури : Х Всеукр. славіст. конф. : тези доп. – Чернівці, 1992. – Т. 1. – С. 68.
12. Микитин-Дружинець М. Л. Становлення орфоепічних норм вимови приголосних за рукописами Т. Г. Шевченка / М. Л. Микитин-Дружинець // Мова. – Одеса, 1995. – № 1/2. – С. 67-70.
13. Микитин-Дружинець М. Л. Т. Г. Шевченко та становлення української орфоєпії / М. Л. Микитин-Дружинець // Зап. з заг. лінгвістики. – Одеса, 2001. – Вип. 2. – С. 94-108.
14. Москаленко А. А. Особливості правопису автографів у збірці поезій Шевченка «Три літа» / А. А. Москаленко // Зб. пр. Вісімнадцятої наук. шевченк. конф. – Київ, 1971. – С. 207-212.
15. Москаленко А. А. Правопис автографів поезій Т. Шевченка (1847-1860) / А. А. Москаленко // Ювілей. наук. сесія, присвячена 100-річчю Одес. держ. ун-ту ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 1965. – С. 30-40.
16. Москаленко А. А. Правопис автографів поезій Шевченка / А. А. Москаленко // Зб. пр. П'ятнадцятої наук. шевченк. конф. – Київ, 1968. – С. 163-172.
17. Москаленко А. А. Правопис першого видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка / А. А. Москаленко // Світова велич Тараса Шевченка : тези доп. – Київ, 1964.
18. Москаленко А. А. Правопис першого видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка / А. А. Москаленко // Укр. мова і літ. в школі. – 1964. – № 3.
19. Мурадян І. В. Власні назви у текстах «Повестей Белкина» О. С. Пушкіна і повістях Т. Г. Шевченка / І. В. Мурадян // Проблеми контрастивної лінгвістики. – Кіровоград, 1993. – С. 171-173.
20. Мурадян І. В. Использование античных собственных имен в произведениях А. С. Пушкина и Т. Г. Шевченко / И. В. Мурадян // Дослідження з ономастики. – Дніпропетровськ, 1997. – С. 40-41.

21. Хрустик Н. М. Звертання, виражене кличним відмінком, у поезії Т. Шевченка мовою оригіналу та перекладу російською мовою / Н. М. Хрустик, І. В. Сурінова // Зап. з укр. мовознавства. – Одеса, 1999. – Вип. 7. – С. 91-95.

2. Літературознавчі дослідження

22. В'язовський Г. А. Композиція поеми Т. Г. Шевченка "Гайдамаки" / Г. А. В'язовський // Праці ОДУ ім. І. І. Мечникова. Серія філол. наук. – 1957. – Т. 147, вип. 6 : Присвяч. 40-річчю Великої Жовтн. соц. революції. – С. 79-89.
23. В'язовський Г. А. Майстер композиції : [Шевченко] // В'язовський Г. А. Орбіти художнього слова : творча культура письменника / Г. А. В'язовський. – Одеса, 1969. – С. 117-147.
24. Данилко П. Ю. Коли народився Шевченко? / П. Ю. Данилко // Прапор. – 1960. – № 5. – С. 102.
25. Данилко П. Ю. Поетична шевченкіана Максима Рильського / П. Ю. Данилко // Зб. пр. Шістнадцятої наук. шевченків. конф. – Київ, 1969. – С. 162-177.
26. Данилко П. Ю. Праці М. Рильського з шевченкознавства / П. Ю. Данилко // Зб. пр. П'ятнадцятої наук. шевченків. конф. – Київ, 1968. – С. 236-253.
27. Данилко П. Ю. Тарас Шевченко в творчості Максима Рильського / П. Ю. Данилко // Тези доп. наук. конф. філол. ф-ту, присвяченої 100-річчю Одес. ун-ту (29-30 листопада 1965 р., м. Одеса). – Одеса, 1965. – С. 56-58.
28. Данилко П. Ю. Шевченкознавство в Одесі / П. Ю. Данилко // Південь України – Одеса : Четвертий міжнар. конгрес українців (м. Одеса, 26-29 серп. 1999 р.) : доп. і повідомлення. – Одеса, 1999. – С. 243-249.
29. Дузь І. М. В боротьбі за Шевченка : [традиції Шевченка в творчості Остапа Вишні] / І. М. Дузь // Україна. – 1967. – № 21. – С. 12.
30. Дузь І. М. Естетика праці в творчості Т. Г. Шевченка / І. М. Дузь // Пр. ОДУ ім. І. І. Мечникова. Серія філол. наук. – 1957. – Т. 147, вип. 6 : Присвяч. 40-річчю Великої Жовтн. соц. революції. – С. 67-78.
31. Дузь І. М. Образ Шевченка в російській радянській поезії / І. М. Дузь // Зб. пр. Третьої наук. шевченків. конф. – К., 1955. – С. 157-169.
32. Дузь І. М. Т. Г. Шевченко в оцінці газети «Правда» / І. М. Дузь // Радян. літературознавство. – 1954. – № 17. – С. 139-150.
33. Дузь І. М. Шевченко і Одеса : літературознавчі нариси / І. М. Дузь. – Одеса : Маяк, 1994. – 128 с.
34. Заєць І. Я. Освітньо-виховні проблеми в повісті Т. Г. Шевченка / І. Я. Заєць // Радян. школа. – 1961. – № 3. – С. 22-26.

35. *Іванова Н. Г.* Бунін і Шевченко : проблеми перекладу / Н. Г. Іванова, Л. М. Ісаєнко // Мова та стиль творів І. О. Буніна, М. Г. Куліша, Ю. І. Яновського. – Київ, 1994. – С. 5-10.
36. *Ісаєнко Л. М.* Колористична символіка у ранній творчості Тараса Шевченка / Л. М. Ісаєнко // 34-а наук. конф., присвяч. 100-річчю з дня народж. Євгена Кирилюка (24-26 квіт. 2001 р., м. Черкаси) : матеріали. – Київ ; Черкаси, 2001. – С. 45-52.
37. *Ісаєнко Л. М.* Морально-етичний ідеал людини в ранній творчості Тараса Шевченка / Л. М. Ісаєнко // Тридцять перша наук. Шевченків. конф. (9-11 берез. 1994 р., м. Луганськ) : тези і матеріали / гол. ред. Ю. О. Єненко. – Луганськ, 1994. – С. 12-15.
38. *Ісаєнко Л. Н.* Николай Тихонов и Тарас Шевченко / Л. Н. Ісаєнко // Межобл. науч.-практ. конф. молодых ученых, посвящ. 60-й годовщине образования СССР : тез. докл. – Одесса, 1983. – Ч. 1. – С. 227-228.
39. *Ісаєнко Л. М.* Рецепт образу Богдана Хмельницького у творчості Т. Шевченка / Л. М. Ісаєнко // Шевченківські студії : зб. наук. пр. – Київ, 2003. – Вип. 5. – С. 100-111.
40. *Колісниченко А. І.* Меч мислячий : до пробл. образу автора-творця в духовно-естетичному світі Т. Г. Шевченка / А. І. Колісниченко // Актуальні проблеми літературознавства. – 2001. – № 9. – С. 3-9.
41. *Лазурський В.* Шевченком ли написан «Назар Стодоля»? / В. Лазурський // Ученые записки высшей школы г. Одессы. Отдел гуманитарно-общественных наук. – 1921. – Т. 1, вып. 1. – С. 58-70.
42. *Лазурський В.* Шевченко і Л. Толстой / В. Лазурський // Записки Одеського наукового товариства при УАН. Секція історико-філологічна. – 1929. – № 2. – С. 12-15.
43. *Левченко М. О.* Нескорена молодість : етюд : [про Т. Г. Шевченка] / М. О. Левченко. – Одеса, 1961. – 137 с.
44. *Левченко М. О.* Сонцепоклонник : [М. М. Коцюбинський і Шевченко] / М. О. Левченко // На півдні : іст.-літ. нариси. – Одеса, 1959. – С. 65-146.
45. *Малютіна Н. П.* Лірика О. Олесея в контексті Шевченкових традицій / Н. П. Малютіна // Тридцять перша наук. Шевченків. конф. (9-11 берез. 1994 р., м. Луганськ) : тези і матеріали / гол. ред. Ю. О. Єненко. – Луганськ, 1994. – С. 43-45.
46. *Маркушевський П. Т.* Вивчення ранньої творчості Т. Г. Шевченка та поеми “Катерина” в ІХ класі середньої загальноосвітньої трудової політехнічної школи з виробничим навчанням / П. Т. Маркушевський ; Ін-т удосконалення кваліфікації вчителів. – Одеса, 1964. – 15 с.
47. *Маркушевський П. Т.* “Гайдамаки” Т. Г. Шевченка на шляхах української радянської історичної драми / П. Т. Маркушевський // Наук. конф. філол. ф-ту, присвяч. 100-річчю ОДУ ім. І. І. Мечникова (29-30 листоп. 1965 р., м. Одеса) : тези доп. – Одеса, 1965. – С. 54-56.

48. *Маркушевський П. Т.* «З вершин і низин» Івана Франка та «Кобзар» Тараса Шевченка / П. Т. Маркушевський // «Лиш боротись – значить жить!» : тези обл. наук.-творч. конф., присвяч. 100-річчю з дня публікації зб. І. Франка «З вершин і низин» (Одеса, 29-30 груд. 1987 р.). – Одеса, 1987. – С. 8-10.
49. *Маркушевський П. Т.* За землю Радянську Кобзар воював / П. Т. Маркушевський ; передм. А. Малишка ; іл. В. І. Касіяна. – Одеса : Маяк, 1969. – 162 с.
50. *Маркушевський П. Т.* “Кобзар” серед народних месників / П. Т. Маркушевський // Наук. конф., присвяч. 25-річчю Ізмаїл. держ. пед. ін-ту (лип. 1966 р., м. Ізмаїл) : тези доп. – Ізмаїл, 1966. – С. 95-98.
51. *Мейзерська Т. С.* З петербурзького оточення Т. Шевченка : граф М. Вільєгорський / Т. С. Мейзерська // Шевченкознавчі студії : зб. пр. – Київ, 2003. – Вип. 5. – С. 27-30.
52. *Мейзерська Т. С.* “І веселенько заспіваєм...”: онтологія сміху у творчості Шевченка / Т. С. Мейзерська // Літературна Одеса : альманах. – Одеса, 2006. – Вип. 2. – С. 71-80.
53. *Мейзерська Т. С.* Наукові надбання української діаспори : до проблеми шевченкознавчих студій / Т. С. Мейзерська // Актуальные проблемы межкультурной коммуникации в новых геополитических условиях : междунар. науч.-практ. конф. (27-29 мая 2002 г., г. Тирасполь) : материалы. – Тирасполь : РИО ПГУ, 2002. – С. 190-193.
54. *Мейзерська Т. С.* Проблеми індивідуальної міфології : міфотворчість Шевченка / Т. С. Мейзерська. – Одеса : Астропринт, 1997. – 127 с.
55. *Мейзерська Т. С.* Проблеми індивідуальної міфології : Т. Шевченко – Леся Українка : автореф. дис. ... д-ра філол. наук / Т. С. Мейзерська. – Київ, 1997. – 16 с.
56. *Мейзерська Т. С.* Сатира в контексті християнської утопії Т. Г. Шевченка / Т. С. Мейзерська // Роди і жанри літератури : зб. наук. пр. за матеріалами міжвуз. конф., присвяч. пам'яті проф. Г. А. В'язовського. – Одеса, 1997. – С. 73-75.
57. *Мейзерська Т. С.* Слово Шевченка : міф, метафора, історія / Т. С. Мейзерська ; ОДУ ім. І. І. Мечникова. – Одеса : Астропринт, 1996. – 62 с.
58. *Мейзерська Т. С.* Специфіка імагінативного мислення Шевченка / Т. С. Мейзерська // Тридцять перша наук. Шевченків. конф. (9-11 берез. 1994 р., м. Луганськ) : тези і матеріали / гол. ред. Ю. О. Єненко. – Луганськ, 1994. – С. 25-30.
59. *Мейзерська Т. С.* У горнілі святого огненного слова : міф і метафора у творчості Шевченка / Т. С. Мейзерська // Шевченкіана Одещини : наук.-краєзн. зб. / відп. ред. Т. П. Ананченко. – Одеса, 2006. – С. 128-153.
60. *Мейзерська Т. С.* Феноменологія сміху у поетичній творчості Шевченка / Т. С. Мейзерська // Шевченкознавство : ретроспективи і перспекти-

- ви : Тридцять шоста Всеукр. наук. Шевченків. конф. (18-19 квіт. 2007 р., м. Черкаси) : тези доп. – Черкаси : Брама України, 2007. – С. 107-115.
61. *Мейзерська Т. С.* Шевченко : між міфом і історією / Т. С. Мейзерська // Тридцята наук. Шевченків. конф. (27-30 квіт. 1993 р., м. Донецьк) : тези та матеріали / ред.: В. С. Бородин, С. В. Мишанич. – Донецьк, 1993. – С. 13-16.
62. *Мостова Л. Б.* Рослинний світ у ранній творчості Т. Шевченка / Л. Б. Мостова // Тридцята наук. Шевченків. конф. (27-30 квіт. 1993 р., м. Донецьк) : тези та матеріали / ред.: В. С. Бородин, С. В. Мишанич. – Донецьк, 1993. – С. 68-74.
63. *Мостова Л. Б.* Фольклорні мотиви в ранніх творах Т. Шевченка / Л. Б. Мостова // Т. Г. Шевченко і Переяславщина : міжвуз. наук.-теорет. конф., присвяч. 145-річчю написання «Заповіту» та 150-річчю виходу «Кобзаря» (13-15 груд. 1990 р., Переяслав-Хмельницький) : тези доп. і повідомл. – Переяслав-Хмельницький, 1990. – С. 36-42.
64. *Музичка А. В.* Поетична творчість Гр. С. Сковороди : (Оцінка Т. Г. Шевченком Сковороди як поета) / А. В. Музичка // Пам'яті Г. С. Сковороди (1722-1922). – Одеса, 1923. – С. 37-61.
65. *Музичка А. В.* Уривок із розвідки «Тарас Шевченко і Роберт Бернс» / А. В. Музичка // Учен. зап. высш. школы г. Одессы. – 1922. – Т. 2. – С. 159.
66. *Мусій В. Б.* Міфологічні персонажі в «Кобзарі» Т. Г. Шевченка / В. Б. Мусій // Історико-літератур. журн. – 1996. – № 2. – С. 24-27.
67. *Мусій В. Б.* Отображение связи человека с природой в славянской народной поэзии и произведениях Н. Гоголя, Т. Шевченко, А. Мицкевича / В. Б. Мусий // Актуальные проблемы изучения и преподавания славянских литератур : науч.-практ. регион. конф. (23-24 мая 1991 г.) : тез. докл. – Измаил, 1992. – С. 106-108.
68. *Недзвідський А. В.* Василь Еллан-Блакитний і боротьба за Шевченка в перші революційні роки / А. В. Недзвідський // Зб. пр. Чотирнадцятої наук. шевченків. конф. – Київ, 1966. – С. 323-337.
69. *Недзвідський А. В.* Дві адресатки одного вірша [«Сон» Т. Г. Шевченка] / А. В. Недзвідський // Рад. жінка. – 1983. – № 3. – С. 10-11.
70. *Недзвідський А. В.* З думою про спільників : [до 150-річчя з дня народження Т. Шевченка] / А. В. Недзвідський // Прапор. – 1964. – № 5. – С. 52-55.
71. *Недзвідський А. В.* Марія Заньковецька і шевченківські традиції / А. В. Недзвідський // Зб. пр. П'ятнадцятої наук. шевченк. конф. – Київ, 1968. – С. 369-379.
72. *Недзвідський А. В.* Концерт, присвячений творчості великого українського поета-революціонера Тараса Григоровича Шевченка : до 125-річчя з дня народження / А. В. Недзвідський. – Одеса, 1939. – 6 с.

73. *Недзвідський А. В.* Нові матеріали про зв'язки Шевченка з російськими революційними демократами / А. В. Недзвідський // Зб. пр. Третьої наук. шевченк. конф. – Київ, 1955. – С. 111-122.
74. *Недзвідський А. В.* Образ позитивного героя в поезії Шевченка / А. В. Недзвідський // Зб. пр. Четвертої наук. шевченків. конф. – Київ, 1956. – С. 37-49.
75. *Недзвідський А. В.* Образ Шевченка в поезії Павла Тичини / А. В. Недзвідський // Зб. пр. Шостої наук. шевченк. конф. – Київ, 1958. – С. 345-360.
76. *Недзвідський А. В.* Поет-засланець і літературний процес / А. В. Недзвідський // Зб. пр. Дев'ятнадцятої наук. шевченків. конф. – Київ, 1972. – С. 92-107.
77. *Недзвідський А. В.* Пушкін і Шевченко / А. В. Недзвідський ; Одес. обл. держ. філармонія. – Одеса, 1939. – 14 с.
78. *Недзвідський А. В.* Російська марксистська критика дожовтневого часу про Шевченка / А. В. Недзвідський // Зб. пр. П'ятої наук. шевченків. конф. – Київ, 1957. – С. 216-228.
79. *Недзвідський А. В.* Тема міста в поезії Шевченка / А. В. Недзвідський // Зб. пр. Сьомої наук. шевченків. конф. – Київ, 1959. – С. 59-71.
80. *Недзвідський А. В.* Толстой і Україна : [Л. М. Толстой про поему Шевченка «Наймичка»] / А. В. Недзвідський // Пр. Одес. держ. ун-ту. – 1954. – Т. 4 : Зб. філол. ф-ту. – С. 61-74.
81. *Недзвідський А. В.* Шевченко і російська революційна демократія 50-60-х років XIX сторіччя : дис. ... канд. філол. наук / А. В. Недзвідський ; ОДУ ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 1941. – 413 с.
82. *Недзвідський А. В.* Шевченко – основоположник нової української літератури / А. В. Недзвідський // Зб. філол. ф-ту. – 1949. – Т. 2. – С. 53-65. – (Пр. ОДУ ім. І. І. Мечникова ; т. 8(61)).
83. *Несторенко В. З.* Балада Шевченка : еволюція жанру, генеза, поетика : дис. ... канд. філол. наук / В. З. Несторенко. – Одеса, 1946. – 271 с.
84. *Несторенко В. З.* Про деякі риси ритмомелодики поезії Т. Г. Шевченка / В. З. Несторенко // Пр. ОДУ ім. І. І. Мечникова. Серія філол. наук. – 1958. – Т. 148, вип. 8. – С. 21-27.
85. *Несторенко В. З.* Шевченко і західні слов'яни : (До питання про укр.-слов'ян. літ. взаємовідносини I половини та середини XIX ст.) / В. З. Несторенко // Наук. сесія Одес. ун-ту, присвячена XXX роковинам Великої Жовтневої соціал. революції : тези доп. – Одеса, 1947. – С. 38-39.
86. *Паньков А. І.* Про особливості світовідчуття Т. Шевченка / А. І. Паньков // Великий Жовтень і розвиток духовної культури слов'янських народів : IX республік. славіст. конф. (верес. 1987 р., м. Одеса) : тези доп. і повідомл. – Одеса, 1987. – Кн. 2. – С. 31.
87. *Паньков А. І.* Про умовність реалістичних образів у драмі «Назар Стодоля» / А. І. Паньков // Шевченко і театр : наук.-творч. конф. : анотов. прогр. – Одеса ; Миколаїв ; Ізмаїл, 1986. – С. 12-13.

88. *Прісовський Є. М.* Апостол правди / Є. М. Прісовський // Шевченко Т. Малий Кобзар / Т. Шевченко. – Одеса, 2000. – С. 3-12.
89. *Прісовський Є. М.* Діалектична єдність національно-патріотичного й загальнолюдського начал в поезії Т. Шевченка / Є. М. Прісовський // Тридцять друга наук. Шевченків. конф. (21-22 трав. 1998 р., м. Луганськ) : тези і матеріали / гол. ред. В. Д. Ужченко. – Луганськ, 1998. – С. 4-8.
90. *Прісовський Є. М.* Драматургічність поезії Т. Шевченка / Є. М. Прісовський // Шевченко і театр : наук.-творч. конф. : анотов. прогр. – Одеса ; Миколаїв ; Ізмаїл, 1986. – С. 16-17.
91. *Прісовський Є. М.* Еволюція Шевченкового ідеалу свободи / Є. М. Прісовський // Тарас Шевченко і сучасність : міжнар. наук.-теорет. конф. (21 трав. 1996 р., м. Рівне) : зб. матеріалів і тез. – Рівне, 1996. – С. 10-13.
92. *Прісовський Є. М.* Заперечення, сумнів, роздум на шляхах пізнання істини в ліриці Т. Шевченка // Прісовський Є. М. Дороговказ на віки : літературно-критичні статті / Є. М. Прісовський. – Одеса, 2006. – С. 31-43.
93. *Прісовський Є. М.* Національний характер і концепція народу в поезії Тараса Шевченка / Є. М. Прісовський // Літературна Одеса : альманах. – Одеса, 2006. – № 2 (21). – С. 96-103 ; Те саме // Прісовський Є. Слово мужності, правди й любові : літературно-критичні статті. – Одеса, 2007. – С. 32-38.
94. *Прісовський Є. М.* Поліфонічність першого Шевченкового «Кобзаря» / Є. М. Прісовський // Т. Г. Шевченко і Переяславщина : міжвуз. наук.-теорет. конф., присвяч. 145-річчю написання «Заповіту» та 150-річчю виходу «Кобзаря» (13-15 груд. 1990 р., Переяслав-Хмельницький) : тези доп. і повідомл. – Переяслав-Хмельницький, 1990. – С. 113-115; Те саме // Прісовський Є. М. Дороговказ на віки : літературно-критичні статті / Є. М. Прісовський. – Одеса, 2006. – С. 12-17.
95. *Прісовський Є. М.* Праця “Шевченко, українофіли й соціалізм” у контексті літературної діяльності М. Драгоманова / Є. М. Прісовський // Пробл. сучас. літературознавства. – 2002. – Вип. 10. – С. 16-22.
96. *Прісовський Є. М.* Про типологічну спорідненість поем Т. Шевченка “Сон”, “Кавказ” та А. Міцкевича “Поминки” й Г. Гейне “Німеччина” / Є. М. Прісовський // Тарас Шевченко і європейська культура : тридцять третя міжнар. наук. Шевченків. конф. (20-22 квіт. 1999 р., м. Черкаси) : зб. пр. – Київ ; Черкаси, 2001. – С. 179-189 ; Те саме // Прісовський Є. М. Дороговказ на віки : літературно-критичні статті / Є. М. Прісовський. – Одеса, 2006. – С. 18-30.
97. *Прісовський Є. М.* Проблема внутрішньої свободи в творчості Шевченка / Є. М. Прісовський // Тридцять наук. Шевченків. конф. (27-30 квіт. 1993 р., м. Донецьк) : тези та матеріали / ред.: В. С. Бородін, С. В. Мишанич. – Донецьк, 1993. – С. 102-107.

98. *Прісовський Є. М.* Шевченко і загальнолюдські ідеали / Є. М. Прісовський // Одеське літературне віче : в 2 т. – Одеса : Астропринт, 2005. – Т. 2 : Антологія прози. – С. 237-253; Те саме // Одеське літературне віче : в 2 т. – Одеса : Астропринт, 2006. – Т. 2 : Антологія прози. – С. 317-333.
99. *Прісовський Є. М.* Шевченкове трактування проблеми гармонії і дисгармонії в житті людини і суспільства / Є. М. Прісовський // Тридцять перша наук. Шевченків. конф. (9-11 берез. 1994 р., м. Луганськ) : тези і матеріали. – Луганськ, 1994.
100. *Рудницька Г. І.* Загальнолюдське в творах Т. Г. Шевченка про дитинство / Г. І. Рудницька // Тридцять перша наук. Шевченків. конф. (9-11 берез. 1994 р., м. Луганськ) : тези і матеріали. – Луганськ, 1994.
101. *Рудницька Г. І.* Новий аспект вивчення вірша Т. Г. Шевченка “Я не нездужаю...” / Г. І. Рудницька // Тарас Шевченко і сучасність : міжнар. наук.-теорет. конф. (21 трав. 1996 р., м. Рівне) : зб. матеріалів і тез. – Рівне, 1996. – С. 14-16.
102. *Саєнко В. П.* Тарас Шевченко у культурному просторі Скандинавії / В. П. Саєнко // Всеукр. наук. шевченк. конф. (22-24 квітня 2009 р.). – Черкаси, 2009. – С. 478-489.
103. *Слюсар А. О.* Епічний герой у повістях М. В. Гоголя і поезії Т. Г. Шевченка / А. О. Слюсар // Питання літературознавства. – Чернівці, 1997. – Вип. 4 (61). – С. 53-60.
104. *Стоянова Т. Л.* Національно-патріотичні і загальнолюдські мотиви циклу «В казематі» / Т. Л. Стоянова // Тридцята наук. Шевченків. конф. (27-30 квіт. 1993 р., м. Донецьк) : тези та матеріали / ред.: В. С. Бородін, С. В. Мишанич. – Донецьк, 1993. – С. 75-79.
105. *Стоянова Т. Л.* Художнє та історичне начала в зображенні Б. Хмельницького Т. Шевченком у циклі «Три літа» / Т. Л. Стоянова // Література й історія : Всеукр. наук.-практ. конф. (25-27 верес. 1993 р., м. Запоріжжя) : зб. ст. – Запоріжжя, 1993. – С. 28-33.
106. *Ткачук О. Є.* Екзистенційні простори самотності у творчості Шевченка / О. Є. Ткачук // Шевченкіана Одещини : наук.-краєзн. зб. / відп. ред. Т. П. Ананченко. – Одеса, 2006. – С. 153-166.
107. *Ткачук О. Є.* Екзистенційні рефлексії Шевченка (на матеріалі “Щоденника”) / О. Є. Ткачук // Історико-літератур. журн. – 2006. – № 12. – С. 54-64.
108. *Ткачук О. Є.* Ідейно-естетична функція епіграфа у творчості Т. Г. Шевченка / О. Є. Ткачук // Тридцять друга наук. Шевченків. конф. (21-22 трав. 1998 р., м. Луганськ) : тези і матеріали / гол. ред. В. Д. Ужченко. – Луганськ, 1998. – С. 63-69.
109. *Ткачук О. Є.* Самопізнання самотнього буття / О. Є. Ткачук // Шевченкознавчі студії : зб. наук. пр. –К., 2002.
110. *Ткачук О. Є.* Філософські рефлексії Шевченка : на матеріалі «Щоденника» / О. Є. Ткачук // 36-а наук. Всеукр. Шевченків. конф. (18-19 квіт. 2006 р., м. Черкаси) : тези і матеріали. – Черкаси, 2007. – С. 345-355.

111. Устенко М. Г. До історії видань «Кобзаря» Тараса Шевченка (1840-1867) / М. Г. Устенко, А. А. Владимирський // Наук. зап. Одес. держ. пед. ін-ту ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 1960. – Т. 25, вип. 1. – С. 51-64.
112. Устенко М. Г. Сторіччя «Кобзаря» Т. Г. Шевченка / М. Г. Устенко // 36. філол. ф-ту. – 1940. – Т. 1. – С. 133-136. – (Труди ОДУ ім. І. І. Мечникова).
113. Фащенко В. В. Шевченко і сучасний світ : 185-річчя від дня народж. / В. В. Фащенко // Истор. память. – 1999. – № 3. – С. 73-75.
114. Фащенко В. В. Шевченко і сучасність / В. В. Фащенко // Горизонт. – Одеса, 1989. – С. 3-9.
115. Фащенко В. В. “Чия правда, чия кривда?”: Тарас Шевченко і Микола Хвильовий / В. В. Фащенко // Шевченкіана Одещини : науково-красназнавча збірка / відп. ред. Т. П. Ананченко. – Одеса : Друк, 2006. – С. 85-104; Те саме // Наша школа. – 1997. – Ч. 3. – С. 30-36.
116. Фащенко В. В. Шевченківські традиції у Довженка / В. В. Фащенко // Рад. літературознавство. – 1963. – № 5. – С. 48-54.
117. Чикур Л. Д. Ідея месіанізму як вимір історіософічності у М. Костомарова і Т. Шевченка / Л. Д. Чикур // Историко-літератур. журн. – 2006. – № 12. – С. 65-71.
118. Чикур Л. Д. Проблема суті шевченкового романтизму в поемі-містерії «Великий льох» / Л. Д. Чикур // Пробл. сучас. літературознавства. – Одеса, 2006. – Вип. 14. – С. 142-152.
119. Шевченко Т. М. Шевченківський дискурс публіцистики Ю. Андруховича / Т. М. Шевченко, М. Фірсенко // Діалог: медіа-студії. – 2007. – Вип. 6. – С. 318-324.
120. Шляхова Н. М. Пушкін і Шевченко в антропологічній інтерпретації Євгена Нахліка / Н. М. Шляхова // «А. С. Пушкин и мировой литературный процесс» : междунар. науч. конф., посв. памяти д-ра филол. наук, проф. А. А. Слюсаря (19-20 октября 2009 г.). – Одесса, 2010. – С. 159-166.
121. Шляхова Н. М. Шевченко и Пушкин / Н. М. Шляхова // Вопросы творчества и биографии А. С. Пушкина : тезисы докл. и сообщ. обл. науч. конф. – Одесса, 1989. – С. 63-64.
122. Шупта-В'язовська О. Г. Боровиковський і Шевченко : традиція і новаторство / О. Г. Шупта-В'язовська // Историко-літератур. журн. – 2006. – № 12. – С. 31-36.
123. Шупта-В'язовська О. Г. Вірш Тараса Шевченка «Хіба самому написати...» у контексті психології творчого мислення поета / О. Г. Шупта-В'язовська // Проблеми інтерпретації і рецепції художнього тексту : зб. наук. пр. на пошану проф. Нонни Шляхової з нагоди її 70-річчя. – Одеса, 2003. – С. 334-340.
124. Шупта-В'язовська О. Г. Дві редакції вірша “Лічу в неволі дні і ночі” Тараса Шевченка у контексті психології творчості митця / О. Г. Шупта-В'язовська // Историко-літератур. журн. – 2004. – № 10. – С. 58-64.

125. *Шупта-В'язовська О. Г.* Діалогічність лірики Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Історико-літератур. журн. – 2007. – № 14. – С. 47-54.
126. *Шупта-В'язовська О. Г.* Духовний світ генія : до проблеми “антракту” у творчості Т. Г. Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Література. Фольклор. Проблеми поетики : зб. наук. пр. – Київ, 2005. – Вип. 22, ч. 2. – С. 265-270.
127. *Шупта-В'язовська О. Г.* Жанрове мислення Шевченка-лірика / О. Г. Шупта-В'язовська // Современные процессы межкультурного взаимодействия и языковая практика : междунар. науч.-практ. конф. (20-21 сент. 2005 г., г. Тирасполь) : материалы. – Тирасполь, 2005. – С. 156-159.
128. *Шупта-В'язовська О. Г.* Жанрове мислення Шевченка-лірика : аспект художнього часопростору / О. Г. Шупта-В'язовська // Пробл. сучас. літературознавства. – Одеса, 2002. – Вип. 11. – С. 29-37.
129. *Шупта-В'язовська О. Г.* Концептуальний час в посланні Тараса Шевченка “І мертвим і живим...” / О. Г. Шупта-В'язовська // Проблеми психології часу : міжнар. конф., присвяч. 100-річчю з дня народж. Д. Г. Єлькіна (30 жовт.-1 листоп. 1995 р., м. Одеса) : тези доп. – Одеса, 1995. – С. 223-224.
130. *Шупта-В'язовська О. Г.* Наближення до Абсолюту : три з останніх поезій Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Слово і час. – 2001. – № 3. – С. 41-44.
131. *Шупта-В'язовська О. Г.* Питання мистецтва на сторінках російських повістей Т. Г. Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Шевченко і театр : наук.-творч. конф. : анотов. прогр. – Одеса ; Миколаїв ; Ізмаїл, 1986. – С. 9.
132. *Шупта-В'язовська О. Г.* Поезія Т. Шевченка періоду заслання і проблеми психології творчості / О. Г. Шупта-В'язовська // Шевченкіана Одещини : наук.-краєзн. зб. / відп. ред.: Т. П. Ананченко. – Одеса, 2006. – С. 166-189.
133. *Шупта-В'язовська О. Г.* Євген Прісовський – шевченкознавець / О. Г. Шупта-В'язовська // Історико-літератур. журн. – 2008. – № 15. – С. 205-208.
134. *Шупта-В'язовська О. Г.* Роль художнього часопростору в авторській інтерпретації біблійних мотивів Тарасом Шевченком / О. Г. Шупта-В'язовська // Покровские чтения : сб. науч. тр. – Бендеры, 2003. – Кн. 5. – С. 148-151.
135. *Шупта-В'язовська О. Г.* Творчість Шевченка як ліричний канон : часопросторовий аспект / О. Г. Шупта-В'язовська // Тарас Шевченко і європейська культура : зб. наук. пр. – Київ ; Черкаси, 2000. – С. 105-113.
136. *Шупта-В'язовська О. Г.* Хронотоп послання у ліриці Т. Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Шевченкознавчі студії : зб. наук. пр. – Київ, 2003. – Вип. 5. – С. 231-236.
137. *Шупта-В'язовська О. Г.* Хронотопічність художнього мислення Тараса Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Тридцять четверта наук. Шевчен-

- ків. конф. (24-26 квіт. 2001 р., м. Черкаси) : матеріали. – Черкаси, 2003. – С. 120-126.
138. Шупта-В'язовська О. Г. Художнє втілення мотиву влади у вірші Тараса Шевченка «Колись-то ще, во время оно...» / О. Г. Шупта-В'язовська // Пробл. сучас. літературознавства. – Одеса, 2003. – Вип. 12. – С. 91-95.
139. Шупта-В'язовська О. Г. Художній простір у поезії Тараса Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Тарас Шевченко і сучасність : міжнар. наук.-теорет. конф. (21 трав. 1996 р., м. Рівне) : зб. матеріалів і тез. – Рівне, 1996. – С. 14-16.
140. Шупта-В'язовська О. Г. Художній простір у творчості Т. Г. Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Наук. зап. Кіровогр. держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. Серія. Філол. науки : мовознавство. – Кіровоград, 2003. – Вип. 50. – С. 402-407.
141. Шупта-В'язовська О. Г. Художній світ генія / О. Г. Шупта-В'язовська // Літературна Одеса : альманах. – Одеса, 2006. – № 2 (21). – С. 133-143.
142. Шупта-В'язовська О. Г. Художній часопростір і філософська концепція поеми Т. Шевченка «Неофіти» / О. Г. Шупта-В'язовська // Тридцять наук. Шевченків. конф. (27-30 квіт. 1993 р., м. Донецьк) : тези та матеріали. – Донецьк, 1993. – С. 184-188.
143. Шупта-В'язовська О. Г. Художній часопростір поезії Тараса Шевченка «Три літа» / О. Г. Шупта-В'язовська // Т. Г. Шевченко і Переяславщина : міжвуз. наук.-теорет. конф., присвяч. 145-річчю написання «Заповіту» та 150-річчю виходу «Кобзаря» (13-15 груд. 1990 р., Переяслав-Хмельницький) : тези доп. і повідомл. – Переяслав-Хмельницький, 1990. – С. 154-155.
144. Шупта-В'язовська О. Г. Час і слово Тараса Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Тарас Шевченко і Україна ХХІ ст. – Київ, 2003. – С. 93-96.
145. Шупта-В'язовська О. Г. Читач як духовно-творча проблема у поезії Тараса Шевченка / О. Г. Шупта-В'язовська // Тридцять сьома Всеукр. наук. Шевченків. конф. (22-24 квіт. 2009 р., м. Черкаси) : зб. пр. – Черкаси, 2009. – С. 408-414.
146. Шупта-В'язовська О. Г. Шевченкова філософія влади / О. Г. Шупта-В'язовська // Актуальные проблемы современной филологии. – Тирасполь, 2004. – С. 31-34.
147. Шупта-В'язовська О. Г. Шевченкове послання «Гоголю» : самоадресація як жанровий дестабілізатор / О. Г. Шупта-В'язовська // Історико-літератур. журн. – 2003. – № 9. – С. 121-128.
148. Шупта-В'язовська О. Г. Шевченкове послання «Гоголю» у контексті жанру / О. Г. Шупта-В'язовська // Языковое сознание и практика межкультурной коммуникации : 11-я науч. конф. проф.-преподав. состава филол. фак. (18-27 февр. 2003 г.) : материалы. – Тирасполь, 2003. – С. 119-124.

3. Історичні дослідження

149. *Бачинський А. Д.* З історії розповсюдження творів Шевченка на півдні Росії в 70-80 рр. XIX ст. : (за матеріалами Одеського обласного держ. архіву) / А. Д. Бачинський // Літературна Одеса : альманах. – Одеса, 1959. – № 23. – С. 129-130.
150. *Бачинський А. Д.* Твори Т. Шевченка в придунайських землях України (1940-1941) / А. Д. Бачинський // Т. Шевченко і українська національна культура : до 175-річчя від дня народження Т. Шевченка та 115-річчя заснування Наук. т-ва ім. Т. Шевченка у Львові : матеріали наук. симпозіуму (Львів, 8-9 черв. 1989 р.). – Львів, 1990. – С. 40-41.
151. *Бачинський А. Д.* Твори Т. Г. Шевченка в революційній пропаганді 70-80-х років XIX ст. / А. Д. Бачинський // Рад. літературознавство. – 1960. – № 5. – С. 110-113.
152. *Гордієвський М. І.* Шевченко і соціалізм / М. І. Гордієвський // Вінок Т. Шевченкові : Українському селянству та робітництву про його поета. – [Одеса], [1920]. – С. 7-9.
153. *Маркевич А. І.* Несколько слов о значении поэзии Т. Г. Шевченко / А. І. Маркевич // Южно-русский альманах. – Одесса, 1900. – С. 77-85.
154. *Мисечко А. І.* До традиції святкування шевченкових днів в Одесі / А. І. Мисечко // Записки історичного факультету. – 2001. – Вип. 11. – С. 260-265.
155. *Музичко О. Є.* Шевченківське свято в Одесі 1920 року: переможний акорд української революції / О. Є. Музичко // Юго-Запад. Одессика. – 2012. – Вып. 13. – С. 185-208.
156. *Слабченко М. Є.* До історії відношень між П. О. Кулішем та Т. Г. Шевченком / М. Є. Слабченко. – Харків, 1909. – 3 с. – Окр. відб.: «Сб. Харьков. ист.-филол. о-ва. – Харьков, 1909. – Т. 18».

4. Мистецтвознавчі та театрознавчі дослідження

157. *Жаборюк А. А.* До питання про творчий метод Шевченка-художника // Жаборюк А. А. Про літературу, малярство, українську національну ідею : ст. й есе різних років / А. А. Жаборюк. – Одеса, 2008. – С. 129-135; Те саме // Вісн. Одес. держ. ун-ту. Серія. Філологія : Мовознавство, літературознавство. – 1999. – Вип. 4. – С. 91-97.
158. *Жаборюк А. А.* До питання про утвердження реалізму в живописній творчості Т. Шевченка / А. А. Жаборюк // 21-а звітна наук. конф. Одес. держ. ун-ту ім. І. І. Мечникова. Секція філол., пед. і юрид. наук (черв. 1966 р., м. Одеса) : тези доп. – Одеса, 1966. – С. 27-29.
159. *Жаборюк А. А.* Малярська творчість Тараса Шевченка / А. А. Жаборюк. – Одеса : Астропринт, 2000. – 119 с.

160. *Жаборюк А. А.* Ознайомлення учнів з мистецькою спадщиною Т. Шевченка / А. А. Жаборюк // Укр. мова і л-ра в шк. – 1964. – № 2. – С. 38-44.
161. *Жаборюк А. А.* Перлина українського малярства : [про картину Т. Шевченка «Катерина»] / А. А. Жаборюк // Самостійна Україна. – 2003. – Ч. 3. – С. 29-32.
162. *Левченко М. О.* Головний герой – народ : [вист. “Гайдамаки” за поемою Т. Г. Шевченка на сцені Одес. укр. муз.-драм. театру ім. Жовтн. революції] / М. О. Левченко // Україна. – 1961. – № 13. – С. 16-17.
163. *Левченко М. О.* Перша вистава п’єси «Назар Стодоля» Т. Г. Шевченка на професійній сцені / М. О. Левченко // Пр. ОДУ ім. І. І. Мечникова. Серія філол. наук. – 1957. – Т. 147, вип. 6 : Присвяч. 40-річчю Великої Жовтн. соц. революції. – С. 91-93.
164. *Левченко М. О.* Шевченко і російський театр : до 95-річчя з дня смерті Т. Г. Шевченка / М. О. Левченко // Мистецтво. – 1956. – № 2. – С. 35-37.
165. *Маркушевський П. Т.* Сценічна доля драми Т. Г. Шевченка [“Назар Стодоля”] / П. Т. Маркушевський // Шевченко і театр : наук.-творч. конф. : анотов. прогр. – Одеса ; Миколаїв ; Ізмаїл, 1986. – С. 28-29. – Підпис : П. Т. Вересневий.
166. *Маркушевський П. Т.* Шевченко і театр / П. Т. Маркушевський // Шевченко і театр : наук.-творч. конф. : анотов. прогр. – Одеса ; Миколаїв ; Ізмаїл, 1986. – С. 15-16. – Підпис : П. Т. Закриничний.
167. *Маркушевський П. Т.* Т. Г. Шевченко і Театр Корифеїв / П. Т. Маркушевський // Шевченко і театр : наук.-творч. конф. : анотов. прогр. – Одеса ; Миколаїв ; Ізмаїл, 1986. – С. 23-24.
168. *Маркушевський П. Т.* Шевченко на одеській сцені / П. Т. Маркушевський // Шевченко і театр : наук.-творч. конф. : анотов. прогр. – Одеса ; Миколаїв ; Ізмаїл, 1986. – С. 4-5.
169. *Матковська І.* Проблема психології художньої творчості в інтерпретації С. Балея: на матеріалах аналізу творчої спадщини Т. Шевченка / І. Матковська // Філол. пошуки. – 2006. – Вип. 21/22. – С. 159-164.

5. Бібліографічні дослідження

170. *Великодная А.* Шевченкиниана в книжних колекціях Научной библиотеки ОНУ: именные фонды М. В. Терещенко, Б. А. Лупанова, Ф. Е. Петруня / А. Великодная // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2014. – Т. 19, вип. 2.
171. *Копержинський К.* Бібліографічні уваги до історії української книги в Одесі 80-90-х років XIX століття / К. Копержинський // Праці Одеської центральної наукової бібліотеки. – 1927. – Т. 1. – С. 164-171. – Про заборонені видання творів Т. Шевченка.

172. *Ляшенко О. Л.* Від берегів Неви до Чорноморського узбережжя: мандрівка петербурзького «Варнака» одеськими книгозбірнями / О. Л. Ляшенко // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2014. – Т. 19, вип. 2.
173. *Савельєва Є. В.* З історії дореволюційної Шевченкіани: рідкі видання творів Т. Г. Шевченка у фондах НБ ОНУ / Є. В. Савельєва // Т. Г. Шевченко і загальнолюдські ідеали : тези доп. та повідомл. обл. міжвуз. наук.-теорет. конф., присвяч. 175-річчю від дня народж. Т. Г. Шевченка (19-21 квіт. 1989 р., м. Одеса). – Одеса, 1989. – Ч. 3. – С. 90-93.
174. *Савельєва Є. В.* Твори великого Кобзаря : цінні видання творів Т. Г. Шевченка в фондах Наукової бібліотеки / Є. В. Савельєва // За наукові кадри. – 1963. – 9 березня.
175. *Савельєва Є. В.* «Україніка» в іменних фондах Наукової бібліотеки Одеського державного університету / Є. В. Савельєва // Рідна мова – запорука безсмертя нації. – Київ, 1999. – С. 102-106.
176. *Савельєва Є. В.* Шевченківський рік в Одеському університеті / Є. В. Савельєва // Чорноморська комуна. – 1961. – 16 березня.
177. *Савельєва Є. В.* Шевченкова поезія в часи Першої російської революції 1905-1907 рр. / Є. В. Савельєва // Зб. пр. П'ятнадцятої наук. шевченк. конф. – Київ, 1968. – С. 254-265.
178. *Шевченко на сторінках одеської періодичної преси : бібліогр. покажчик / уклад. Є. М. Зенькова ; ред. І. М. Дузь.* – Одеса, 1964. – 51 с.

Д. В. Заболотная,

главный библиотекарь Научной библиотеки
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
ул. Преображенская, 24, г. Одесса, 65082, Украина
тел. (0482) 34 77 89
e-mail: library@onu.edu.ua

**ШЕВЧЕНКОВЕДЧЕСКИЕ СТУДИИ В ОДЕССКОМ
НАЦИОНАЛЬНОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ИМЕНИ
И. И. МЕЧНИКОВА: ИСТОКИ И СОВРЕМЕННОСТЬ**

Аннотация

Статья посвящена истории изучения жизни и творчества Тараса Григорьевича Шевченко учеными Одесского национального университета имени И. И. Мечникова. Охарактеризованы шевченковедческие работы ученых с начала XX в. до современных исследований.

Ключевые слова: шевченковедение, Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова.

D. V. Zabolotna,

Chief Librarian

Scientific Library of the

Odesa I. I. Mechnikov National University

24, Preobrazhenska St., Odesa, 65082, Ukraine

Tel. (0482) 34 77 89;

e-mail: library@onu.edu.ua

SHEVCHENKO STUDIES AT ODESA I. I. MECHNIKOV NATIONAL UNIVERSITY: ORIGINS AND NOWADAYS

Summary

The purpose of our article is the analysis of the history of the research of life and creative work of Taras Shevchenko at Odesa I. I. Mechnikov National University. All historical periods of existence of the University were taken into consideration in the research, which gave the possibility to throw light upon the principal works of academics of Novorossiysk University, the Institute of National Education, Odesa State University, in the sequel Odesa National University, to the utmost and for the first time. Bibliography of academics, who touched upon the research of creative work of Taras Shevchenko in their academic days and professors' articles in core academic magazines and separate publications became the subject of our research. The purpose of the study was to take up the formation of Shevchenko research learning at Odesa National University. Using the methodology of continuous selection from the mentioned sources the stages of development of academic researches at the University concerning the creative work of Taras Shevchenko were analyzed and systematized. As a result core academics' works were described in chronological order and historical events influencing the academic interests of the academicians were described as well. The main finding of the work is the bibliographic list of works of professors of the University, thematically subdivided into creative work of Taras Shevchenko research domain that is linguistic, philological, historical, culturological articles of creative work of Taras Shevchenko.

The research findings have the practical value for professors and students studying the creative work of Taras Shevchenko and history of the University in general and for historians taking an interest in the development of science of Odesa region.

Keywords: Shevchenko studies, Odesa I. I. Mechnikov National University.

References

- [1] *Akademik Mykhailo Yelyseiiovych Slabchenko: naukova spadshchyna i zhyttievyyi shliakh [Academician Mikhail Yelyseyovych Slabchenko: scientific heritage and way of life]*. Odesa, 1995, 124 p.
- [2] *Velykyi poet-revoliutsioner: naukovoliteraturnyi zbirnyk Odeskoho derzhavnoho universytetu, prysviachenyi 125-richchiu z dnia narodzhennia T. H. Shevchenka, 1814-1939 [The great revolutionary poet: scientific and literary collection of Odessa State University, dedicated to the 125th anniversary of Taras Shevchenko, 1814-1939]*. Odesa, 1939, 299 p.
- [3] Danylko P. Yu. Shevchenkoznavstvo v Odesi [Shevchenko studies in Odessa]. *Pivden Ukrainy – Odesa : Chetvertiy mizhnarodnyi konhres ukrainistiv (m. Odesa, 26-29 serpnia 1999 r.) [South Ukraine – Odessa: Fourth International Congress of Ukrainian (Odessa, 26-29 August, 1999)]*. Odesa, 1999, pp. 243-249.

- [4] Duz I. Try kola svavillia : A. V. Muzychka [Three circles tyranny: AV Muzychka]. *Odeskyi universytet*. 1994, 22 June (no. 11-12), pp. 3.
- [5] *Zbirnyk prats XV naukovoï shevchenkivskoi konferentsii (9-10 bereznia 1966) [Proceedings of XV Shevchenko Scientific Conference (9-10 March, 1966)]*. Kyiv, 1968, 406 p.
- [6] Zlenko H. *Lytsari dosvitnikh vohniv : trydtsiat try portrety diiachiv Odeskoi «Prosvity» 1905-1909 rokiv [Knights of morning lights: thirty-three portraits of figures Odessa "Enlightenment" 1905-1909 years]*. Odesa, 2005, 250 p.
- [7] Levchenko V. V. *Istoriia Odeskoho instytutu narodnoi osvity (1920-1930 rr.): pozytyvnyi dosvid nevdaloho eksperymentu [History of the Odessa Institute of Education (1920-1930).: Positive experience of unsuccessful experiment]*. Odesa, 2010, 427 p.
- [8] Muzychko O. Ye. Shevchenkivske sviato v Odesi 1920 roku: peremozhnyi akord ukraïnskoi revoliutsiiim [Shevchenko holiday in Odessa in 1920: the winning chord of Ukrainian Revolution]. *Yugo-Zapad. Odessika*, 2012, vol. 13, pp. 185-208.
- [9] Nahirniak O. *Ukrainoznavchi doslidzhennia u Novorosiiskomu universyteti naprykintsi XIX – na pochatku XX st. [Ukrainian studies research in Novorossiysk University in the late XIX – early XX century]*. *Pamiat stolit*, 2004, no. 6, pp. 62-85.